

LÄNSSTYRELSEN I
STOCKHOLMS LÄN

Miljövårdsenheten
Björn Carlberg

BESLUT

Datum
1995-07-24

Beteckning
231-1993-7418
0136-02-007

Öres-kartan över detta förs
änd har inte kommit in till
länsstyrelsen. 25.9.95

Enligt sändlista

delg. d. 26/7-19-95

Beslut om nya föreskrifter samt fastställelse av skötselplan för natur-
reservatet Huvudskär i Haninge kommun
(3 bilagor)

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Huvudskär
Kommun	Haninge
Registerområde	Haninge kommun
Läge	Topografiska kartan blad Värmdö SV. Ekono- miska kartan blad nr 099 71, 099 81 och 099 82. Reservatet ligger i ytterskärgården ca 50 km sydost om Stockholm och ca 10 km sydost om Ornö.
Gräns	Den punktstreckade linje som har markerats på bifogad karta, bilaga 1.
Fastighet	Huvudskär 1:1
Markägare	Skärgårdsstiftelsen
Area	ca 320 hektar
därav landarea	ca 85 hektar
Naturvårdsförvaltare	Skärgårdsstiftelsen

Beskrivning av reservatet

Reservatet ligger öster om norra Utö, cirka 10 km sydost om Ornö. Det består av ett skärgårdsområde med omkring 200 öar och skär med omgi-
vande vattenområde och har en typisk utskärgårdsnatur. Huvudön,
Ålandskär med fyr och byggnader, ingår inte i reservatet.

Öarna består oftast av kala klippor med sparsam vegetation, mest bestående av enbuskar, ljung och kråkris. I dalsänkor och klippskrevor växer asp och björk. Inte sällan finns små gropmossar med vitmossor och ängsull m.fl. arter.

På klipporna och i grunda skrevor växer gul och vit fetknopp, mandelblom och styvmorsviol. Styvmorsviolen kan ibland bilda stora blå fält på klipporna.

Fågellivet är rikt med många häckande sjöfågelarter, t.ex. ejder, svärta, tobisgrissla, labb, skrak och vigg samt olika arter av vitfågel. I angränsande områden häckar tordmule.

Det finns gott om fina naturhamnar i reservatet och dessa nyttjas flitigt av det båtburna friluftslivet. T.ex. kan nämnas området mellan Löbskär och Manskär, vid Brebskär och Malmskär. Fina naturhamnar finns också på Ålandskär.

Reservatet gränsar i norr till Fjärdlångs naturreservat och i väster till Sundby naturreservat.

Ärendets beredning

År 1973 förvärvade Skärgårdsstiftelsen fastigheten Huvudskär 1:1, vilket utgjorde hela Huvudskärsskärgården utom Ålandskär. Naturvårdsverket bidrog med hälften av köpeskillingen. 1974 förklarade Länsstyrelsen området som naturreservat.

Länsstyrelsen har upprättat ett förslag till skötselplan och nya föreskrifter för reservatet. Ärendet har sänts på remiss till Skärgårdsstiftelsen, Haninge kommun samt Södertörns ornitologiska förening, vilka i huvudsak tillstyrkt förslaget.

Södertörns ornitologiska förening har yrkat på att ett fågelskyddsområde med tillträdesförbud inrättas på södra delen av ön Andra skäret samt ön Lilla Krapsan väster om Ålandskär. Skälet är att området hyser ett rikt fågelliv men är stört av det rörliga friluftslivet.

Länsstyrelsen anser inte att tillträdesförbud för närvarande bör införas i reservatet. Länsstyrelsens policy är att ha höga krav på områden med tillträdesförbud. I ett regionalt perspektiv synes det område som angivits av

Södertörns ornitologiska förening inte ha tillräckligt högt skyddsvärde för att ett tillträdesförbud skall inrättas.

Grund för beslutet

Huvudskärs naturreservat är beläget i ett område som utgör riksintresse för naturvården med stöd av 2 kap 6 § naturresurslagen. Området ingår också i ett område som i sin helhet pekats ut som riksintresse i 3 kap 2 § naturresurslagen. Förslaget till naturreservat är förenligt med översiktsplanen i Haninge kommun.

Områdets typiska ytter-skärgårdsnatur med särpräglad växt- och djurliv skall bevaras. Områdets ornitologiska värden skall uppmärksammas och skyddas. Området har stor betydelse för allmänhetens friluftsliv, både det båtburna och övrigt friluftsliv. Anordningar för friluftslivet skall iordningsställas sparsamt och inskränkas till några få sanitära anordningar vid välfrekventerade naturhamnar.

Mot bakgrund av ovanstående är det motiverat att området utgör naturreservat.

Länsstyrelsens beslut

Den 11 mars 1974 förklarade Länsstyrelsen att fastigheten Huvudskär 1:1 med omgivande vattenområde skulle utgöra naturreservat med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822).

Länsstyrelsen beslutar nu med stöd av samma lag om nya föreskrifter som ersätter de gamla från 1974. Länsstyrelsen fastställer vidare en skötselplan för reservatet. Beslutet om naturreservat skall från och med denna dag ha följande lydelse.

Naturreservatets namn skall vara *Huvudskär*.

Ändamålet med reservatet skall vara att skydda och bevara öarnas ytter-skärgårdsnatur. Området skall vara tillgängligt för det rörliga friluftslivet. Öarnas vegetation skall tillåtas att utvecklas fritt.

Ändamålet skall tryggas genom att öarna bevaras obebyggda och oexploaterade. Anläggningar i reservatet skall inskränka sig till ett mindre antal sanitära anordningar för allmänhetens friluftsliv.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter skall gälla inom reservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som kan förändra områdets topografi som att gräva, spränga, schakta, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning,
2. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel,
3. anlägga campingplats, tältplats eller liknande,
4. uppföra helt ny byggnad eller anläggning,
5. avverka träd eller buskar eller utföra andra skogliga åtgärder utöver vad som anges i fastställd skötselplan,
6. dra fram luftledning eller vattenkabel,
7. anlägga brygga, stig eller annan anordning för friluftslivet,
8. plantera ut växter eller djur som är främmande för svensk natur.

Föreskrifterna ovan skall inte utgöra hinder mot utförande av de åtgärder som är nödvändiga i samband med områdets skötsel och som anges i skötselplan.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägaren, arrendator och andra innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet:

1. utmärkning av naturreservatets gränser, uppsättning av informationsskyltar och övriga upplysningsskyltar,

2. om så erfordras uppsättning av sanitära anordningar för friluftslivet.
- C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet**

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, rista, spränga eller måla,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar samt att skada vegetationen i övrigt genom att gräva upp växter såsom ris, örter, mossor eller lavar,
3. störa djurlivet (t.ex. genom att klättra i boträd, fånga eller döda däggdjur, fåglar, kräl- och groddjur),
4. medföra hund eller annat husdjur som inte är kopplat,
5. tälta mer än två dygn i följd på samma plats,
6. för längre tid än två dygn i följd förankra båt vid samma strand,
7. göra upp öppen eld,
8. anbringa tavla, plakat, affisch, skylt eller därmed jämförlig anordning,
9. på ett störande sätt använda musikinstrument, bandspelare, musikanläggning eller liknande,
10. landa med luftfarkost.

D. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

1. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa bifogad skötselplan (bilaga 2). Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Skärgårdsstiftelsen. Vid förvaltningen skall samråd fortlöpande äga rum med Länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan därvid meddela direktiv om naturvårdsförvaltningen.

BESLUT

Datum
1995-07-24Beteckning
231-1993-7418
0136-02-007

Reservatsföreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen med kungörande av beslutet utkom från trycket i länets författningssamling varvid föreskrifterna i Länsstyrelsens beslut den 11 mars 1974, Stockholms läns allmänna kungörelser 1974:74, upphör att gälla.

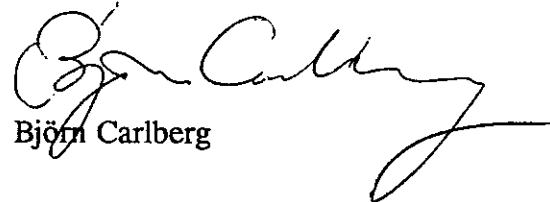
Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 3.

Beslut i detta ärende har fattats av tf länsöverdirektör Hans Linder. I den slutliga handläggningen har även deltagit tf miljövårdsdirektör Magnus Rydevik, tf länsantikvarie Gösta Magnusson, länsassessor Lars Blomberg samt byrådirektör Björn Carlberg, föredragande.

Hans Linder

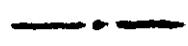
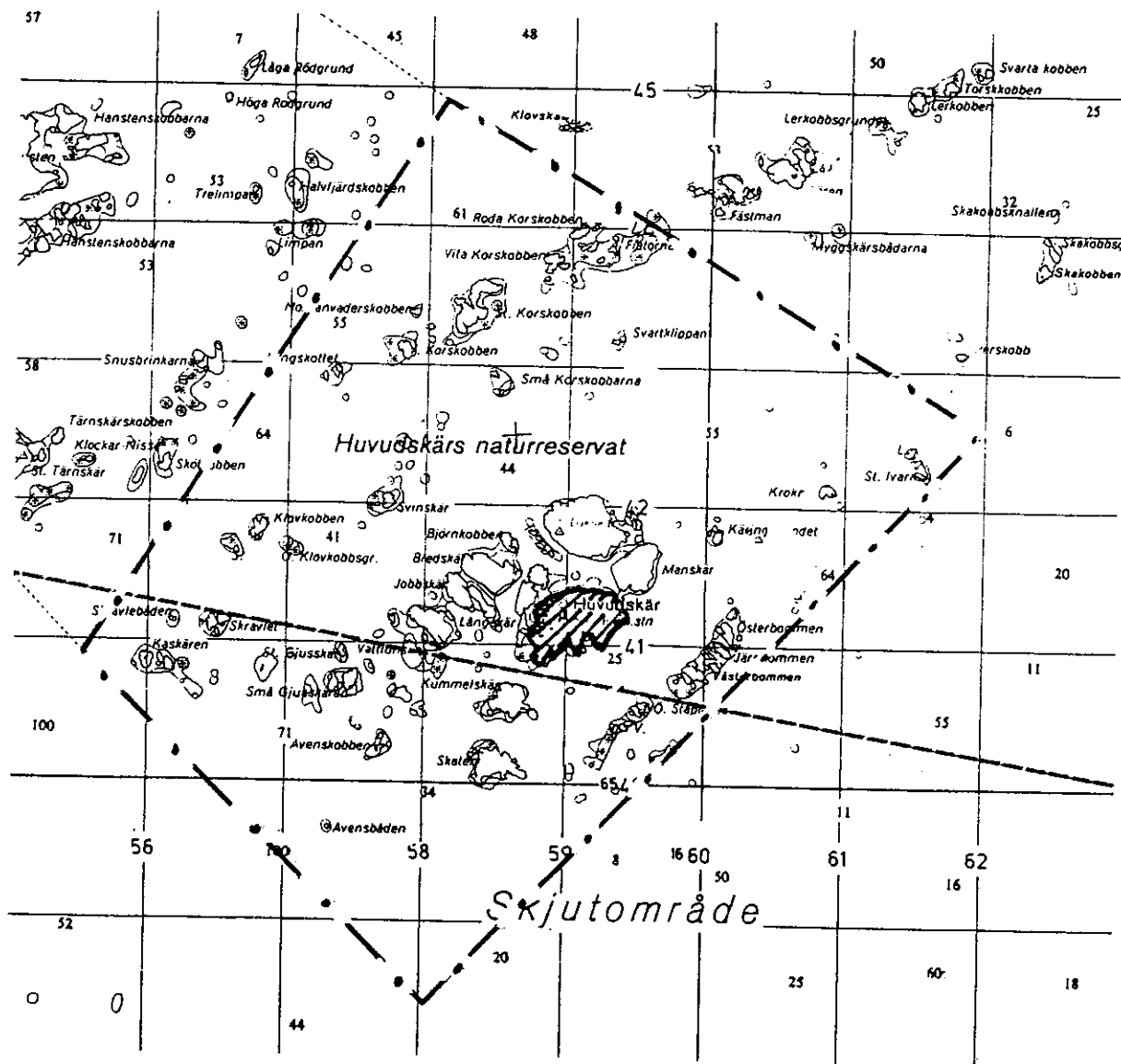

Björn Carlberg

Bilagor

1. Reservatskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar

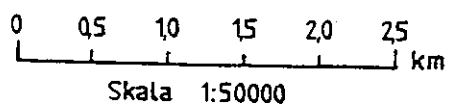
Haninge kommun

reservatsgräns

område som ej ingår i naturreservatet

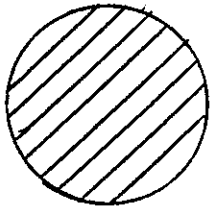
Tillhör länsstyrelsens beslut
dnr 231-1993-7418

Skötselplan för naturreservatet Huvudskär

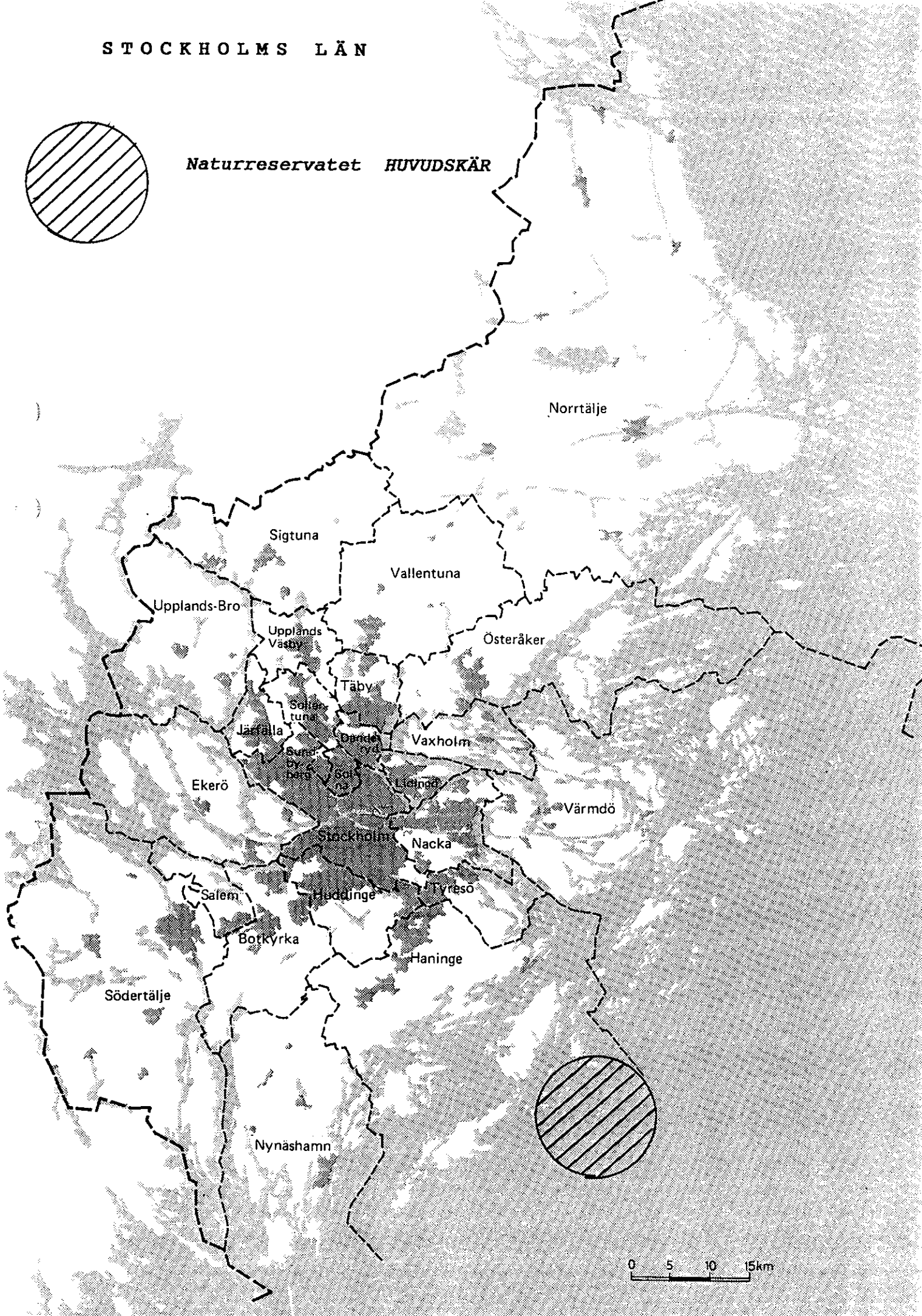
Haninge kommun

STOCKHOLMS LÄN

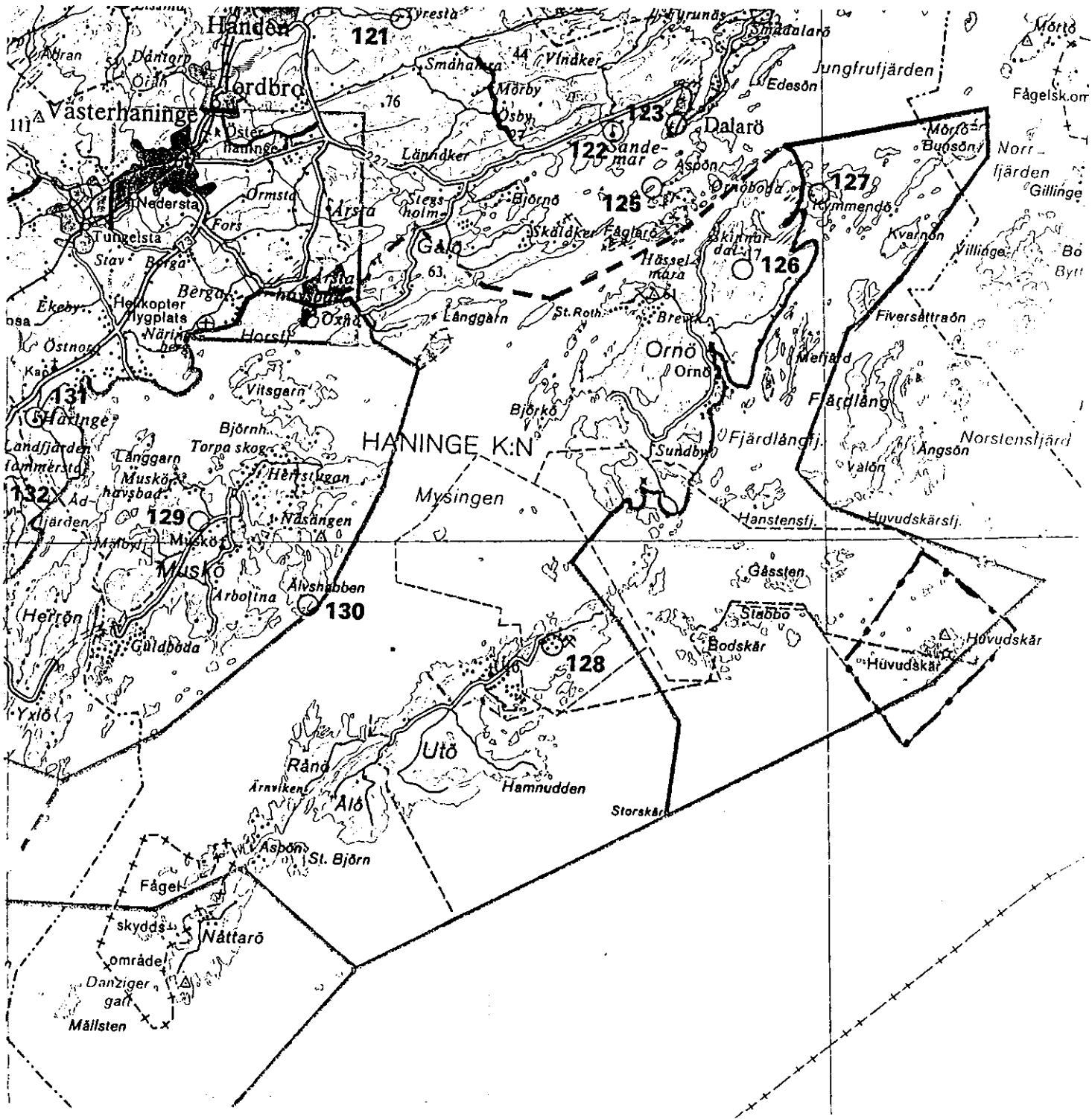

Naturreservatet HUVUDSKÄR

NATURRESERVATET HUVUDSKÄR

ORIENTERINGSKARTA

INLEDNING

I mars 1974 förklarade Länsstyrelsen att fastigheten Huvudskär 1:1 med omgivande vattenområden skulle inrättas som naturreservat.

Föreliggande skötselplan har utarbetats för naturreservatet. Skötselplanen består av en textdel samt en skötselkarta. Planens olika mål skall gälla för överskådlig tid medan åtgärderna avser den närmaste tiden. Dessa kan dock ändras under förutsättning att de åsatta målen fortfarande nås.

Planen är indelad i en allmän del som beskriver området nuvarande förhållanden, samt en plandel, som lägger fast reservatets framtida skötsel.

Skötselplanen är fastställd genom Länsstyrelsens beslut den 24 juli 1995. Fastställelsen innefattar inte den ekonomiska utredningen.

I. ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Huvudskär
Objektsnummer (SNV)	01 02 174
Kommun	Haninge
Registerområde	Haninge kommun
Läge	Topografiska kartan blad Värmdö SV. Ekonomiska kartan blad nr 099 71, 099 81 och 099 82. Reservatet ligger i ytterskärgården ca 50 km sydost om Stockholm och ca 10 km sydost om Ornö.
Fastighet	Huvudskär 1:1
Area	ca 320 hektar
därav landarea	ca 85 hektar
Markägare	Skärgårdsstiftelsen
Naturvårdsförvaltare	Skärgårdsstiftelsen

2. GRUND FÖR BESLUTET

Grund för beslutet, ändamålet med reservatet samt föreskrifter återfinns i Länsstyrelsens beslut, dnr 231-1993-7418, den 24 juli 1995.

3. BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Inledning

Beskrivningen bygger på Naturvårdsprogram för Stockholms län, reservatsbeslutet från 1974, folder över reservatet Huvudskär, Skärgårdsstiftelsens häfte "Skärgårdsnatur", flygbilder över området samt på planförfattarens egna iakttagelser.

3.2 Naturförhållanden

3.2.1 Geologi och topografi

Reservatet består till allra största delen av kala, av landisen slipade klippor av gnejs eller gnejsgranit. På många ställen finns tydliga spår av isräfflor som visar landisens rörelseriktning i detta område. Lösa avlagringar finns enbart i dalsänkor och i djupa skrevor.

3.2.2 Vegetation

Vegetationen är sparsam på de kala och vindpinade klipporna. I skrevor och dalsänkor växer enbuskar och lövträd, främst asp, björk och al. I fördjupningar i berget finns s.k. gropmossar med vitmossor, ängsull och andra växter som tål det karga klimatet på klipporna. Bland övriga dominerande arter märks ljung och kråkris. I klippskrevor finns vit och gul fetknopp, styvmorsviol, mandelblom och gräslök.

Lavarna är de växter som ger klipporna liv och färg, t.ex. kartlav och andra skorplavar.

3.2.3 Djurliv

Fågellivet är rikt med många häckande sjöfågelarter, t.ex. ejder, svärta, tobisgrissla, labb, skrak och vigg och skrântärna. Även vitfågel och grågäss hör till fågelfaunan på dessa utskärgårdsöar. I angränsande områden häckar tordmule.

På öarna finns också hare. Snok och huggorm är inte ovanliga.

3.3 Anordningar för friluftslivet

Inom området finns sanitära anordningar för friluftslivet på Löskär och Malmskär. Även på Ålandskär finns en skärgårdsmaja.

På Ålandskär, i det gamla lotshuset, finns en raststuga med telefon och en liten utställning om Huvudskärs kulturhistoria. I f.d. lotshuset finns också två små lägenheter som hyrs ut veckovis till allmänheten av Skärgårdsstiftelsen.

3.4 Slitage- och störningskänslighet

De mindre öarna och stränderna är störningskänsliga under våren, maj till juni, på grund av mycket häckande sjöfågel. I övrigt är öarna inte särskilt störningskänsliga. Besökare på Ålandskär måste dock ta stor hänsyn till boende på ön.

3.5 Tillgänglighet

Reservatet nås med egen båt. Sommartid finns reguljära turer från Dalarö till Huvudskär.

3.6 Information

Information om reservatet finns på informationstavlorna på de större öarna. I f.d. lotshuset finns en liten utställning om Huvudskärs kulturhistoria.

Folder finns för Huvudskärs naturreservat och ytterligare information finns i Skärgårdsstiftelsens skrift Skärgårdsnatur.

3.7 Byggnader

Det finns inga byggnader inom reservatet utöver skärgårdsmajorna på Lökskär och Malmskär. På huvudön Ålandskär finns en fyr, f.d. lotsstation samt ett stort antal äldre byggnader i enskild ägo. På Lökskär står ett fem meter högt minneskors.

3.8 Kulturhistoriska förhållanden

Redan under 1400-talet omnämns Huvudskär i Sveriges första fiskestadga. År 1646 uppfördes ett kapell på Ålandskär. Kapellet flyttades senare till Lökskär. Rester av kapellet finns idag på Lökskär i form av ett minneskors. Hela fiskeplatsen Huvudskär ödelades 1719 vid ryssarnas härjningar i Stockholms skärgård.

Under 1800-talet blev Huvudskär fyrplats med tull- och lotspersonal. Huvudskär var då bebott hela året och vid sekelskiftet bodde här cirka 45 personer året runt. Nu fanns det flera stora hus och en mängd mindre fiskestugor. År 1942 försvann lotsstationen och militären etablerade sig på ön. På Huvudskär var livräddningskryssaren Helge Axelsson Johnsson stationerad. Nuvarande livräddningskryssare, Grängesberg, har sin hemmahamn på Ornö och Huvudskär.

II PLANDEL

1. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med reservatets skötsel skall vara att bevara öarna i deras naturliga tillstånd. Vegetationen skall tillåtas att utveckla sig fritt. Området skall

nyttjas av friluftslivet på sina naturgivna förutsättningar. Inga större anläggningar skall därför iordningställas.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Jakt

Jakten regleras inte i reservatsbeslutet. Jakt får således ske i enlighet med gällande jaktlagstiftning.

1.2.2 Fiske

Fisket regleras inte i reservatsbeslutet. Fiske tillkommer således fiskerättsinnehavare. Handredskapsfiske med rörliga handredskap är dock fritt för allmänheten.

1.2.3 Vattenområdet

Inga anordningar skall utföras i vattenområdet.

2. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med reservatets skötsel för friluftslivet skall vara att reservatets naturgivna förutsättningar skall vara utgångspunkten för utnyttjandet. Endast ett fåtal sanitära anordningar kan finnas vid välfrekventerade naturhamnar.

2.2 Generella riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Reservatet nås med egen båt. Området har många fina naturhamnar. Reguljär båtförbindelse finns under sommaren från Dalarö vilket ger möjlighet för det icke båtburna friluftslivet att besöka Ålandskär.

2.2.2 Friluftsanordningar

Endast enkla sanitära anordningar kan finnas på Lömskär och Malmskär. På Ålandskär bör också finnas en skärgårdsmaja.

2.2.3 Information

Information om reservatet skall finnas på informationsskyltar. Dessa skall sättas upp vid välfrekventerade naturhamnar samt på Ålandskär. Skyltarna skall vara utformade enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Befintliga skyltar skall bytas eftersom föreskrifterna har ändrats.

2.2.5 Utmärkning av reservatets gräns

Reservatet skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 15 03 22) och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

3. NATURVÅRDSFÖRVALTNING

3.1 Naturvårdsförvaltare

Naturvårdsförvaltare skall vara Skärgårdsstiftelsen. Avtal om naturvårdsförvaltningen skall träffas mellan Länsstyrelsen och Skärgårdsstiftelsen. Vid förvaltningen skall samråd fortlöpande äga rum med Länsstyrelsen, som därvid kan lämna ytterligare direktiv om naturvårdsförvaltningen.

3.2 Tillsyn

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för tillsynen av reservatet. En särskild tillsynsman bör utses. Tillsynen skall dels omfatta att föreskrifterna följs, dels att skötseln följer de anvisningar som anges i denna skötselplan. Vid tillsynen bör naturvårdsdagbok föras.

4. DOKUMENTATION

Utförda åtgärder skall dokumenteras. Tidpunkt för åtgärderna, deras effekt etc. skall anges. Naturvårdsförvaltaren skall årligen sammanställa dokumentationen och sända denna till Länsstyrelsen tillsammans med den dagbok som förs vid tillsynen av reservatet. Dokumentationen skall ligga till grund för eventuella revideringar av skötselplanen.

5. EKONOMISK UTREDNING

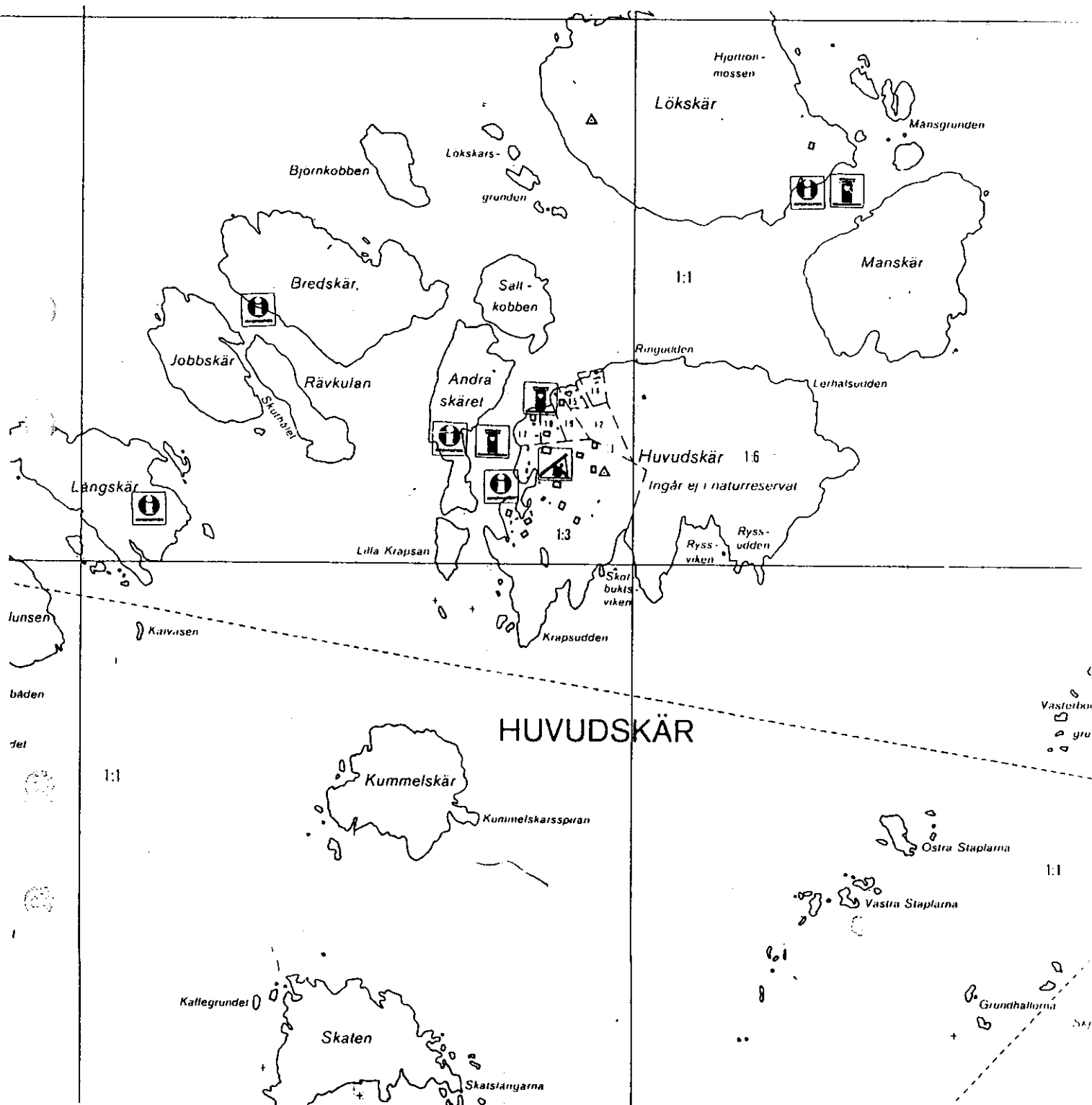
(undantas från fastställelse)

<i>Åtgärd</i>	<i>Kostnad 1995</i>	<i>Årlig kostnad</i>
Tillsyn	50 000	50 000
Renhållning	15 000	15 000
Informationsskyltar	10 000	1 000
Övrigt	10 000	10 000
Totalt	85000	76 000

6. VETENSKAPLIG VERKSAMHET

Det är värdefullt om naturreservatet kan användas för vetenskaplig forskning. Naturvårdsförvaltaren bör ta initiativ till att forskning eller annan dokumentation utförs inom reservatet. Sådan forskning bör i första hand beröra för naturvården angelägna ämnesområden. Reservatet bör ingå i Länsstyrelsens faunavårdsprogram.

SKÖTSELPLANEKARTA

informationsskylt

raststuga med telefon

TC och soptod

Skala 1:10 000